

Nd. **257. Frumvarp til laga** [144. mál]

um heimild handa ríkisstjórninni til þess að afhenda þjóðkirkju Íslands Skálholtsstað.

(Lagt fyrir Alþingi á 83. löggjafarþingi, 1962—63.)

1. gr.

Ríkisstjórninni er heimilt að afhenda þjóðkirkju Íslands endurgjaldslaust til eignar og umsjár jörðina Skálholt í Biskupstungum ásamt öllum mannvirkjum og lausafé, sem nú eru í eign ríkisins á staðnum, enda veiti biskup Íslands og Kirkjuráð eign þessari viðtöku fyrir hönd þjóðkirkju Íslands og hafi þar forræði um framkvæmdir og starfrækslu.

2. gr.

Ríkissjóður skal árlega greiða kr. 1 000 000.00 í sjóð, sem vera skal til áframhaldandi uppbyggingar í Skálholti og rekstrarfé þeirrar starfrækslu, sem biskup og Kirkjuráð koma þar upp.

Stjórn sjóðsins skipar Kirkjuráð.

Reikningar sjóðsins skulu endurskoðaðir af ríkisendurskoðuninni, og skulu þeir birtir í Stjórnartíðindum.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp þetta er flutt samkvæmt ósk 3. Kirkjuþings Þjóðkirkju Íslands, sem háð var í Reykjavík á s. l. hausti, og er það byggt á ályktun, sem flutt var af biskupi Íslands á þinginu og samþykkt þar samhljóða. Hefur dóms- og kirkjumálaráðuneytinu horizt svo hljóðandi greinargerð frá biskupi Íslands:

„Á síðasta Kirkjuþingi 20. október til 2. nóvember 1962 var einróma samþykkt svo hljóðandi ályktun, borin fram af biskupi:

„Kirkjuþing ályktar að beina þeirri eindregnu ósk til hæstv. ríkisstjórnar og Alþingis, að Skálholtsstaður verði afhentur Þjóðkirkju Íslands til eignar og umsjár og fylgi árlegur fjárstyrkur úr ríkissjóði til áframhaldandi uppbyggingar á staðnum. Telur Kirkjuþing eðlilegt, að Skálholt, gjöf Gissurar, verði með þessum hætti afhent kirkjunni á næsta ári í sambandi við vígslu hinnar nýju Skálholtskirkju, og veiti biskup og Kirkjuráð staðnum viðtöku fyrir kirkjunnar hönd og hafi þar forráð um framkvæmdir og starfrækslu“.

Frumvarp þetta er flutt samkvæmt þessari ályktun.

Áformað er, að hin nýja kirkja í Skálholti verði vígð á komanda sumri. Hornsteinn hennar var lagður á Skálholts-hátíð 1956, þegar minnst var níu alda afmælis biskupsstólsins. Hafði þá og verið hafizt handa um að húsa staðinn að nýju að öðru leyti og gera þar aðrar umbætur. Til þessara framkvæmda hefur verið veitt fé úr ríkissjóði á undanförunum árum, en þar að auki hafa Skálholtskirkju borizt mjög verðmætar og veglegar gjafir frá erlendum einstaklingum og kirkjulegum samtökum. Rök þeirra aðgerða af opinberri hálfu, sem nú voru nefndar, er óþarft að rekja, enda hefur ekki verið ágreiningur um það, að þær væru eðlilegar og tímabærar. En þegar lokið er smíði kirkjunnar og þeirra húsa, sem áformuð voru um leið og hún var hafin, er komið að nokkrum þáttaskilum í þessu máli. Vaknar þá sú spurning, hvað við taki næst, hvort hér skuli staðar numið við svo húsið eða fram haldið og þá hvernig. Allmiklar umræður hafa verið um framtíðarhlutverk staðarins og þá jafnframt um það, að hverju sé stefnt með því, sem þar hefur þegar verið gert í því skyni að hefja hið forna höfuðsetur úr þeirri niðurlægingu, sem yfir það féll með ráðstöfunum stjórnarvalda undir lok 18. aldar. Tvennt er öllum augljóst, hverjar sem skoðanir kunna að vera í þessu efni að öðru leyti. Í fyrsta lagi það, að staðurinn er of verðmætur fyrir þjóðina, einkum vegna söguhelgi sinnar, en einnig sakir þess, sem þegar hefur verið til hans lagt á næstliðnum árum, til þess að nú verði við skilizt án frekari aðgerða. Í öðru lagi: Til þess að þessi verðmæta alþjóðareign megi ávaxtast á komandi tímum til sem mestra nytja fyrir þjóðina í andlegu og menningarlegu tilliti, þarf frumkvæði og forgöngu, sem sprettur af áhuga, vakandi ræktarsemi við þá erfð, sem helgar staðinn í meðvitund þjóðarinnar og samtök um að gera hana með tímabærum aðferðum frjóa fyrir nútíð og framtíð. Má þykja eðlilegt, að til kirkjunnar sé einkum horft um þetta og að hún vænti tiltrúar í þessu efni. Þess vegna hefur ríkisstjórnin fallizt á að verða við ósk Kirkjuþings og leggja til, að Þjóðkirkjan taki nú við ábyrgðinni á framtíð Skálholtsstaðar, en að Alþingi ákveði jafnhliða þessari ráðstöfun að veita henni stuðning af almanna-fé til þess að koma þar fótum undir stofnanir og starfrækslu, er að mati hennar manna sæma staðnum bezt, svara til nauðsynja og horfa til nytsemdar fyrir þjóðina nú á tímum. Er á það að líta í þessu sambandi, að Skálholt er mesti helgistaður kristinnar í landinu, og þó að saga hans sé gildur þáttur í þjóðarsögunni er hún þó fyrst og fremst kirkjunnar saga frá upphafi. Var hann og kirkjunni gefinn í öndverðu af einum mikilhæfasta manni, sem þjóðin hefur átt.“

Samkvæmt 1. gr. frumvarpsins er ætlunin, að Skálholtsstaður, jörðin ásamt öllum þeim mannvirkjum og lausafé, sem nú eru í eign ríkisins á staðnum, verði afhentur Þjóðkirkjunni, þegar hin nýja dómkirkja verður vígð í sumar, í því ástandi, sem hann er þá.

Eftir tillögu Kirkjubings eru biskup Íslands og Kirkjuráð til þess valin að taka við eigninni og hafa þar forráð.

Með ákvæðum 2. gr. er farið að ósk biskups og Kirkjubings um árlegan fjárstyrk til staðarins.

Er framlag ríkissjóðs bundið við kr. 1 000 000.00 árlega, sem vera skuli til væntanlegrar áframhaldandi uppbyggingar í Skálholti og rekstrarfé þeirrar starfrækslu, sem biskup og Kirkjuráð kom þar upp. Er því ráðgert, að hrökkvi þetta framlag ríkisins ekki til slíkrar starfrækslu og framkvæmda, afli hin kirkjulegu yfirvöld viðbótarfjárins annars staðar frá.